

Vlaams
Parlement

ingediend op **1014** (2016-2017) – Nr. 3
3 februari 2017 (2016-2017)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Cathy Coudyser

over het ontwerp van decreet

houdende de ondersteuning van
cultureelerfgoedwerking in Vlaanderen

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Ann Soete, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Herman Wynants;

Caroline Bastiaens, Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Kathleen Krekels, Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Manuela Van Werde, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

Documenten in het dossier:

1014 (2016-2017) – Nr. 1: Ontwerp van decreet

– Nr. 2: Amendementen

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Jorijn Neyrinck.....	4
1.1.	Algemene reflectie	4
1.2.	Advies	6
1.3.	Redactionele opmerkingen	9
1.4.	Conclusie.....	9
2.	Jan De Maeyer.....	9
2.1.	Vzw OCE.....	9
2.2.	Elementen van waardering.....	10
2.3.	Elementen van kritiek	10
3.	Hilde Plas.....	12
3.1.	Positieve elementen	12
3.2.	Bezorgdheden	12
3.3.	Krachtlijnen in het ontwerp van decreet.....	13
II.	Bespreking.....	15
1.	Yamila Idrissi.....	15
2.	Caroline Bastiaens	16
3.	Bart Caron	16
4.	Cathy Coudyser	17
III.	Antwoorden	17
1.	Jorijn Neyrinck.....	17
2.	Jan De Maeyer.....	18
3.	Hilde Plas.....	19
	Gebruikte afkortingen	22

Op 12 januari 2017 werd het ontwerp van decreet houdende de ondersteuning van cultureelerfgoedwerking in Vlaanderen toegelicht door Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Media en Brussel in de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media.

Vervolgens organiseerde de Commissie op 17 januari 2017 een hoorzitting met Jorijn Neyrinck, ondervoorzitter van de Sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC, Jan De Maeyer, voorzitter van OCE, en Hilde Plas, stafmedewerker Kunsten, Cultuur en Erfgoed van de VVSG.

I. Toelichting

1. Jorijn Neyrinck

Jorijn Neyrinck presenteert het SARC-advies van 28 september 2016 bij het voorontwerp van decreet houdende de ondersteuning van cultureelerfgoedwerking in Vlaanderen. De memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet bevat een reactie van de Vlaamse Regering op dit advies. Het was het eerste grote dossier voor de Sectorraad Kunsten en Erfgoed sinds de nieuwe samenstelling vorige zomer.

1.1. Algemene reflectie

Het advies begint met een algemene reflectie. Het resultaat van het participatieve traject was een conceptnota die een langetermijnperspectief biedt waar de Sectorraad Kunsten en Erfgoed positief tegenover staat. Ook uit de memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet spreekt de inzet tot herstructurering van de erfgoedsector met het oog op een duurzame erfgoedwerking. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is het eens met de principes van de cultureelerfgoedwerking en met de geest van het vooropgestelde beleid volgens de conceptnota. Tot zijn spijt stelt hij echter een aantal tekortkomingen vast in de uitwerking van het ontwerp van decreet. De raad begrijpt dat het cultureelerfgoedbeleid voorgesteld in de conceptnota ruimer gaat dan het nieuwe ontwerp van decreet, maar meent toch dat met de voorgestelde instrumenten het doel niet op een duurzame manier verzekerd zal kunnen worden. Bovendien zijn verschillende belangrijke basisvoorwaarden op dit ogenblik nog niet vervuld.

Het ontwerp van decreet herdenkt, met het oog op een duurzame erfgoedwerking, de rol van de Vlaamse overheid bij de zorg voor en de omgang met cultureel erfgoed in Vlaanderen, in een context van veranderingsprocessen en budgettaire restricties. Het ontwerp van decreet voegt een aantal instrumenten toe aan het erfgoedbeleid. Erfgoedsubsidies en projectsubsidies zullen voortaan worden toegekend volgens functies en rollen. Ook erfgoedbibliotheken komen in het nieuwe ontwerp van decreet in aanmerking voor een werkingssubsidie. Een beperkt aantal collectiebeherende cultureelerfgoedorganisaties wordt aangeduid als cultureelerfgoedinstelling. De subsidies aan regionale musea en culturele archiefinstellingen worden overgenomen van de provincies en er gebeurt ook een herprofilering van de cultureelerfgoedconvenant naar regionale rollen.

Er vormt zich een beeld van een Vlaams cultureelerfgoedbeleid dat opteert voor een herstructurering van het veld via het vrijwaren en het versterken van een kern van collectiebeherende instellingen voor de werking in de sector. Aanvullend daaraan wordt een vorm van het landelijk vertakte erfgoednetwerk – zoals het in het afgelopen decennium sinds het eerste Erfgoeddecreet van 2004 en in de daaropvolgende decreten van 2008 en 2012 stapsgewijs is uitgebouwd – gecontinueerd. De kans is echter reëel dat dit netwerkmodel verzwakt en verdund zal worden. Het veld zal een kleiner aantal Vlaamse actoren tellen bij

wie de kernwerking focust op collectiebeherende functies, terwijl er minder Vlaamse inzet dreigt te zijn voor de erfgoedwerking met maatschappijgerichte expertises en erfgoedbemiddeling. Ook het toch al bescheiden omkaderde middenveld van bottom-up gegroeide erfgoedverenigingen en erfgoedorganisaties – rond allerlei thema's zoals volkscultuur, heemkunde en familiekunde – zal in het nieuwe decretale kader uit de erfgoedsector geknipt of ingeperkt en hertaald worden naar dienstverlenende rollen. Bovendien komen in het voorontwerp van decreet alleen organisaties met een volledige cultureelerfgoedwerking in aanmerking voor subsidies. Hierdoor dreigt het culturele erfgoed geïsoleerd te raken en bestaat het gevaar dat de andere beleidsdomeinen de zorg voor dit erfgoed onvoldoende zullen opnemen. Er wordt door het beleid wel een dynamische ruimte vooropgesteld die ademruimte, dynamiek en impulsen moet kunnen bieden op de diverse aspecten, maar daarover bestaat momenteel nog weinig duidelijkheid. Er zijn geen garanties.

Binnen de sector zullen er grote verschillen zijn tussen de kansen die een erfgoedwerking kan krijgen, louter op basis van de institutionele vorm of de geografische ligging. De toegang tot de vormen van structurele subsidiëring lijkt te worden gestoeld op institutionele criteria, eerder dan op inhoudelijke waardering van het aanwezige erfgoed, de noden rond de erfgoedwerking of de kwaliteit van de erfgoedwerking die ontplooid wordt. Dit staat haaks op de intenties om een ontwerp van decreet te maken dat erfgoedwerking als nieuw centraal begrip introduceert, een roerende en immateriële benadering wil integreren, een brug met de samenleving wil slaan en erfgoedgemeenschappen centraal wil zetten. Het creëert spanningen en ongelijkheid in het veld, terwijl het ontwerp van decreet eigenlijk net meer samenwerking beoogt.

Ondanks de lovenswaardige opzet van het nieuwe beleid om op een aantal knelpunten en uitdagingen in de actuele cultureelerfgoedsector een antwoord te bieden, kan de operationalisering tot een versnippering en een verdunning van het landschap leiden, met grote gevolgen voor zowel de sector zelf als voor de zorg voor en de omgang met erfgoed in de brede Vlaamse samenleving.

Veel van de bovenstaande aandachtspunten hangen af van de wijze waarop andere beleidsinstrumenten buiten het ontwerp van decreet de komende tijd ontwikkeld en ingevuld zullen worden. Bijgevolg is er ook in deze zin sprake van een versnippering van het cultureelerfgoedbeleid. Een aantal basisvoorwaarden voor het neerzetten van een duurzame cultureelerfgoedwerking is vooralsnog onbekend en wordt buiten de decretale impact gelegd. Er is onder meer onduidelijkheid over het depotbeleid, het digitaliseringsbeleid, het vrijwilligersbeleid, een sectoraal steunpunt, de reorganisatie van de provinciale rollen en diensten, maar ook de opvolging rond auteursrechten en de opvolging van de subsidiëring van een culturele archiefinstelling die het Vlaamse culturele leven in Brussel documenteert.

De timing zoals deze momenteel geldt, voorziet in een goedkeuring van de uitvoeringsbesluiten in de loop van juni 2017.

Het is ook onduidelijk hoeveel middelen naar de uitvoering van het cultureelerfgoedbeleid zullen gaan. Zonder budgettair kader kan de Sectorraad Kunsten en Erfgoed moeilijk inschatten wat de impact en de schaalgrootte zullen zijn van de veranderingen die met het nieuwe ontwerp van decreet worden geïnitieerd.

Er heerst ook nog veel onduidelijkheid over het regionale beleid, terwijl dit in het cultureelerfgoedbeleid een belangrijke factor is. In theorie zouden het regionale en het lokale niveau een aantal zaken moeten opvangen, zoals bijvoorbeeld projectsubsidies voor regionale erfgoedprojecten, expertise-inbreng van

museumconsulenten en dergelijke meer. Maar daarover bestaat nog onduidelijkheid.

Ondanks deze fundamentele bedenkingen bevat het voorontwerp van decreet heel veel positief gewaardeerde elementen. Denk aan de principes van de cultureelerfgoedwerking zoals bepaald in de conceptnota, onder meer duurzaamheid, betrouwbaarheid, meerstemmigheid, toegankelijkheid en participatie. Het versterken van de instellingen om ze meer slagkracht te geven, de opname van cultureelerfgoedgemeenschappen als centraal begrip, de nadruk die de Vlaamse overheid legt op diversiteit en kwaliteit, een maximaal bereik, een maximale transparantie en het herdenken van de functies sinds de conceptnota.

1.2. Advies

Jorijn Neyrinck gaat dieper in op een aantal elementen van de algemene reflectie, in de volgorde van de krachtlijnen in de memorie van toelichting.

1.2.1. *Herprofilering van het complementaire beleid*

De herschikking van de provinciale taken heeft belangrijke gevolgen voor het erfgoed dat sterk lokaal en regionaal vertakt is. De SARC heeft gevraagd om de afspraken met steden en gemeenten die in het ontwerp van Cultureelerfgoeddecreet vermeld staan, in de uitvoeringsbesluiten uit te werken tot een concreet engagement en een duidelijk verloop van het overleg met steden en gemeenten. De raad vraagt dat ook experts uit de cultureelerfgoedsector betrokken zouden worden bij de verschillende stappen van het overleg.

Het risico bestaat dat kleinere gemeenten zich terugtrekken uit het Vlaamse cultureelerfgoedbeleid. Het erfgoed dat onder de autonomie van het lokale bestuur valt, wordt immers buiten het ontwerp van decreet geplaatst. De steden hebben nochtans een grote impact op het toekennen van kwaliteitslabels aan lokale musea en op de samenwerking in convenants. Een decretale erkenning kan momenteel veeleer een belemmering zijn dan een stimulans. Lokale erfgoedorganisaties die worden losgelaten door Vlaanderen dreigen ook op het lokale niveau uit de mand te vallen door het gebrek aan stimuli.

In de procedures zit ook een risico op ongelijke behandeling tussen publieke instellingen en vzw's. Steden en gemeenten en de VGC zullen gehoord worden na de beoordelingsprocedure van organisaties die een structurele subsidie aanvragen. Ze zullen ook betrokken worden bij het afsluiten van beheersovereenkomsten met de cultureelerfgoedinstellingen op hun grondgebied. De SARC vindt het niet evident om die bepalingen van het Kunstendecreet zomaar door te trekken. Veel steden en gemeenten zijn immers ook inrichtende macht van cultureelerfgoedorganisaties. Deze instellingen zouden zo een voordeel hebben ten opzichte van particuliere initiatieven en vzw's.

1.2.2. *Nieuwe begrippen: functies en rollen*

Het ontwerp van decreet introduceert een aantal nieuwe begrippen, namelijk functies en rollen. In het Kunstendecreet en in het sociaal-culturele werk wordt er al met gelijklopende begrippen gewerkt. De nieuwe benadering biedt zeker mogelijkheden. De uitwerking ervan in het ontwerp van decreet is echter sterk institutioneel en vertrekt vanuit het bestaande aanbod. Bovendien dreigt de subsidievoorwaarde om cultureel erfgoed als kerntaak te hebben tot onevenwichten te leiden binnen de sector. Het collectiebeheer wordt het speerpunt van het beleid. De aanvullende dienstverlenende rollen blijven vaag. Het opnemen ervan lijkt vooralsnog meer ingegeven door de aanwezigheid van een aanbod en van expertise in de sector dan door de effectieve, nodige of wenselijke ontwikkelingen

in het veld. De subsidievoorwaarde om cultureel erfgoed als kerntaak te hebben, kan leiden tot een decimering van het veld. De sectorraad vindt dat het belang van het erfgoed en de kwaliteit van de werking moeten primeren. Van de overheid wordt dan ook gevraagd dat ze deze dynamiek mee zal opvolgen, evalueren en indien nodig bijsturen.

Binnen de Vlaamse Regering moeten er ook duidelijke afspraken kunnen worden gemaakt over de ondersteuning voor erfgoedwerking in andere beleidsdomeinen. De ondersteuning met projectmiddelen via het beleidsdomein Cultuur is alleen mogelijk als daarvoor voldoende middelen worden gereserveerd door de Vlaamse Regering, over de diverse beleidsdomeinen heen.

De minister heeft al gezegd dat functies en rollen breed omschreven zijn en dus ook heel wat mogelijkheden bieden. Het ontwerp van decreet volgt de logica van bijzaak volgt hoofdzaak. Er zal wel een overgangsregeling worden uitgewerkt voor de stadsarchieven die in de toekomst uit de boot dreigen te vallen.

In de vijf functies die opgenomen zijn in het ontwerp van decreet zijn de voormalige vier basisfuncties integraal herdacht en afgestemd op de huidige noden en uitdagingen. Er gebeuren ook inspanningen om de roerende en immateriële benadering van erfgoedwerking te integreren. Voor een consistente kwaliteitsbeoordeling is er wel een duidelijker omschrijving nodig. Dit blijkt uit de recente ervaringen in de kunstensector. De functies hebben dus transparante en werkbare omschrijvingen nodig, die richtinggevend kunnen werken en die tegelijk voldoende open en flexibel zijn. Intussen werden de functies al nader toegelicht in de memorie van toelichting. Ze werden echter nog niet verder besproken door de sectorraad.

Het begrip 'rol' is al verder omschreven sinds het advies van SARC, maar er blijven vragen rond de schaal en de inhoud van een rol en rond de financiële implicaties daarvan. Het is positief dat de Vlaamse overheid op dat vlak een regierol heeft, maar de criteria blijven onduidelijk. Betreft de regierol vooral de begeleiding van de samenwerking of gaat het veeleer om een veldtekening? De veldtekening zou vervat worden in de strategische visienota van de minister die in april uitgebracht zou worden. In september is er in de sector een rollenbevraging gebeurd. Daarop volgden regiegesprekken met de diverse actoren. Er is een lange periode van onduidelijkheid over de rollen, tot deze door de visienota kenbaar worden gemaakt. Ze benadrukt daarnaast nog het aandachtspunt dat wie beschikt over expertise binnen een bepaalde rol niet noodzakelijk over de competenties beschikt om deze expertise terdege te verspreiden en te delen in het brede veld.

In het ontwerp van decreet staan noch een steunpunt noch een belangenbehartiger ingeschreven. Tot nog toe was er nog geen belangenbehartiger gesubsidieerd, waardoor het kan lijken alsof er niet veel dreigt te verdwijnen. Het zou echter wel een gemiste kans zijn om een aanspreekpunt voor overleg te erkennen. De SARC vraagt een gelijke behandeling van alle belangenbehartigers, met andere woorden om de cultureelerfgoedsector niet meer of eerder dan andere culturele sectoren te raken. De raad vraagt tevens dat men het steunpunt duidelijk zou inschrijven in het ontwerp van Cultureelerfgoeddecreet met het oog op verankering met de sector. Een globale bovenbouwvoefening kan daarnaast uiteraard nuttig zijn en niet onverenigbaar met sectorale verankering. De SARC herinnert eraan dat deze sector nog een inhaalbeweging tegoed heeft ten aanzien van de overige culturele sectoren.

1.2.3. Kwaliteitslabel voor collectiebeherende organisaties

De sector vindt het positief dat het kwaliteitslabel voor collectiebeherende organisaties behouden blijft.

1.2.4. Uitbouw van een groep cultureelerfgoedinstellingen

Jorijn Neyrinck formuleert enkele bedenkingen. De invoering van cultureelerfgoedinstellingen is tevens een parallel met de kunstinstellingen in het Kunsten-decreet. De sectorraad vraagt om tweedracht en verschillende snelheden in de sector te vermijden en om de procedure zo transparant mogelijk te maken. De raad vraagt ook om verder werk te maken van visieontwikkeling rond de rollen en verhoudingen van de diverse types instellingen in het functioneren van het veld.

1.2.5. Eengemaakte indiendatum voor werkingssubsidies

De eengemaakte indiendatum voor de aanvraag van de werkingssubsidies – behalve dan voor de erfgoedcellen en regionale rollen – is heel positief. Binnen de huidige timing dreigt de eerste ronde echter veel te snel te moeten verlopen. Iedereen beseft dat daar goede redenen voor zijn. Het gaat echter om een ingrijpende herschikking van de sector. Veel elementen met grote impact op de werkingen – met name digitaliseringsbeleid, depotbeleid, regionaal cultuurbeleid – zijn op dit ogenblik nog onduidelijk. Dit zet een goede beleidsplanning vanuit de sector onder druk.

De sectorraad dringt ook aan op het verzekeren van de middelen voor subsidiëring voor de regionale rollen van de erfgoedcellen die in een later stadium een subsidieronde zullen kennen. Intussen is er beslist dat de beleidsperiodes van de erfgoedconvenants en de onroerenderfgoeddiensten gelijkgeschakeld worden.

1.2.6. Dynamische ruimte: projectmatige ondersteuning

De dynamische ruimte wordt warm onthaald. Er is evenwel nog onvoldoende duidelijkheid, onder meer over de opzet. Veel zal afhangen van de speelruimte binnen de dynamische ruimte. De focus van de projectsubsidies op cultureelerfgoedorganisaties die binnen het ontwerp van decreet opereren, kan schotten en versnippering doen ontstaan. De minister heeft dat intussen genuanceerd. Hij heeft gezegd dat de dynamische ruimte ook openstaat voor andere organisaties die niet erkend of gesubsidieerd zijn in de sector, op voorwaarde dat ze samenwerken met cultureelerfgoedorganisaties. Men vreest ook dat de dynamische ruimte zal leiden tot extra planlast. Jorijn Neyrinck is voorstander van het inzetten op nieuwe dynamieken en het hanteren van een brede blik in de projectondersteuning en de dynamische ruimte. Het advies pleit voor voldoende mogelijkheden voor erfgoedonderzoek. Het is goed dat men bij de uitwerking van het ontwerp van decreet rekening heeft gehouden met het belang van erfgoedonderzoek en de band met de academische wereld.

1.2.7. Cultureelerfgoedgemeenschappen als centraal begrip

De cultureelerfgoedgemeenschappen zijn ingeschreven als centraal begrip, naar analogie met de Cultureelerfgoeddecreten van 2008 en 2012. Dit is positief. De rol ervan is echter weinig uitgewerkt in het ontwerp van decreet. Deze is al wat verduidelijkt na het SARC-advies, met name binnen de rollen. Dit komt ook aan bod binnen de organisatie van de werking rond het immateriële erfgoed. Voor de functies vanuit de collectiebeherende werkingen zal dat verder worden

uitgetekend in de uitvoeringsbesluiten. Dit begrip, dat volgens de teksten centraal staat, moet ook centraal staan in de operationalisering.

1.2.8. *Kwaliteitsbeoordeling*

Het ontwerp van decreet geeft weinig informatie over de kwaliteitsbeoordeling. Dit zal de komende maanden wellicht duidelijker worden. De sectorraad vraagt dat de beoordelingscommissies voldoende ruim zouden worden samengesteld, ook met buitenstaanders. Daarnaast blijft de raad ook voorstander van peer reviewing. Er is een vraag naar het inbouwen van repliek- en verhaalrecht naar analogie met het Kunstendecreet.

1.2.9. *Ontbrekende elementen*

Het ontwerp van decreet mist nog een aantal elementen. Het voordeel van een kaderdecreet is dat het weinig onderhevig is aan actualisering. Het nadeel is dat het vaag blijft en vatbaar is voor interpretaties. Sommige belangrijke elementen zijn nauwelijks uitgewerkt in het ontwerp van decreet, bijvoorbeeld de internationale werking, de digitalisering en de depotwerking.

1.3. Redactionele opmerkingen

Met de redactionele opmerkingen in het SARC-advies werd over het algemeen rekening gehouden bij het uitwerken van de tekst van het ontwerp van decreet. Waar dat niet gebeurd is, werd dat ook gemotiveerd.

1.4. Conclusie

Jorijn Neyrinck besluit dat uit de memorie van toelichting en uit het ontwerp van decreet een positieve inzet blijkt voor het uitbouwen van een duurzame erfgoedwerking. De SARC ziet enkele tekortkomingen in de uitwerking. Er is een mismatch tussen het doel van het ontwerp van decreet en de instrumenten, die grotendeels afhangen van de basisvoorwaarden die nog niet vervuld zijn. Toch bevat het ontwerp van decreet ook positieve elementen. Zonder de randvoorwaarden, onder meer rond het depotbeleid, de internationalisering, de digitalisering, het Regiodecreet en het complementaire beleid, is de impact echter moeilijk in te schatten. De SARC heeft geprobeerd om kritisch en constructief mee te denken. De raad hoopt dat er bij het uitwerken van de uitvoeringsbesluiten rekening zal worden gehouden met zijn bedenkingen en dat er ook nog overleg met de sector mogelijk zal zijn.

Dit ontwerp van decreet zal slechts het beoogde effect kunnen realiseren als er ook substantieel nieuwe middelen bijkomen. De cultureelerfgoedsector heeft al lange tijd nood aan een financiële inhaalbeweging. De recente nieuwe decreten hebben niet geleid tot de verhoopte financiële impuls. De SARC heeft een aantal punten van kritiek geformuleerd, maar wil eindigen met het benadrukken van de inzet van de minister. De raad vraagt ook dat het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering collectief de verantwoordelijkheid zouden opnemen voor de duurzame zorg voor het culturele erfgoed in Vlaanderen. Daarom is het vooral belangrijk om de potenties in dit ontwerp van decreet alle kansen te geven.

2. **Jan De Maeyer**

2.1. Vzw OCE

Jan De Maeyer legt uit dat OCE de belangenbehartiger is van de cultureelerfgoedorganisaties in Vlaanderen en Brussel. Deze organisatie was geschrapt uit het

decreet van 2002, maar werd via amendementen opnieuw in het decreet geloodst door het Vlaams Parlement. Deze organisatie is nu springlevend.

OCE is gesticht in maart 2015 als vzw, maar is ontstaan uit het cultureelerfgoedoverleg dat gestart is in 2009. Het is een platform waarin diverse subsectoren vertegenwoordigd zijn. Verschillende vertegenwoordigers van deze organisaties zijn aanwezig op de hoorzitting: Geert Van Goethem van het Overleg Landelijke Archieven, Eva Wuyts van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, Mariet Calsius van de Landelijke expertisecentra cultureel erfgoed en de Organisaties Volkscultuur, Sigrid Bosmans van het Overleg erfgoedcellen en coördinatie lokaal cultureel-erfgoedbeleid, Sergio Servellon van ICOM en Willem Vanneste van de VVBAD. Patrick Allegaert van het Overleg Landelijke Musea is verontschuldigd.

De standpunten van OCE zijn terug te vinden op de website <http://www.overlegcultureelerfgoed.be>. Namens OCE sluit Jan De Maeyer zich aan bij het standpunt van de SARC. Hij formuleert een aantal elementen van waardering en een aantal elementen van kritiek.

2.2. Elementen van waardering

OCE vindt het positief dat de minister zich niet heeft beperkt tot een aanpassing van het decreet van 2002 of tot het herschikken van de provinciale rol. Het decreet werd herdacht op basis van een gedragen visienota. Het bevat een aantal nieuwe beleidsaccenten, bijvoorbeeld rond het immateriële culturele erfgoed.

De herdenking van het decreet is gebeurd in nauw overleg met de sector en met de deelsectoren. Het kabinet was heel gastvrij.

OCE waardeert de continue inspanningen om tot het gevraagde heldere begrippenapparaat te komen. Die inspanningen moeten echter nog worden voortgezet.

OCE waardeert ook de nadruk op de collectiebeherende instellingen, collectiewaardering, participatie en internationalisering.

Jan De Maeyer benadrukt dat ook de organisaties die van onderuit gegroeid zijn, voldoende levenskansen moeten krijgen binnen het ontwerp van decreet. OCE staat ook positief tegenover de mogelijkheid tot samenwerking over de subsectoren heen.

2.3. Elementen van kritiek

OCE heeft echter ook punten van kritiek. Vooreerst is het ontwerp van decreet moeilijk te evalueren. Het gaat om een kaderdecreet. Er ontbreken elementen die van wezenlijk belang zijn voor een goede ontwikkeling van het erfgoedbeleid, met name het regionale cultuurbeleid, de bovenbouw, de problematiek van het steunpunt en de belangenbehartigers. Ook de trajecten waarnaar het ontwerp van decreet verwijst, zijn onvoldoende duidelijk, bijvoorbeeld het traject rond het depotbeleid en het slechte getimede traject rond de digitalisering. Er is ook nog geen duidelijk zicht op het vrijwilligersbeleid. Vrijwilligers zijn nochtans heel belangrijk voor het erfgoed in Vlaanderen. Eigenlijk zou men een aantal dingen moeten verknopen in de beleidsplannen.

Een tweede punt van kritiek omschrijft Jan De Maeyer als de paradox tussen de inzet op collectiebeherende instellingen en de aandacht voor collectiewaardering. Dit is een tegenstelling tussen het instellingsgerichte denken en de aandacht voor het erfgoed op zich. OCE benadrukt dat het ontwerp van decreet ook aandacht

moet hebben voor het erfgoed op zich. Die aandacht was duidelijker aanwezig in de conceptnota. OCE vraagt zich af of er geen beleid ontwikkeld moet worden voor het erfgoed buiten de erkende organisaties, bijvoorbeeld voor erfgoedtijdschriften.

Het derde punt van kritiek draagt de titel 'Een sector onder spanning en een sector met vragen'. Het is moeilijk om tegen eind 2017 een helder beleidsplan in te dienen zonder een volledige landschapstekening. Het kabinet en het agentschap hebben al inspanningen gedaan om een aantal onzekerheden weg te werken, maar er blijft onduidelijkheid over de functies en de rollen en over de regie. De sector heeft jaren gewerkt aan een geïntegreerde omgang met erfgoed. Het zou niet goed zijn om nu met twee beleidsplannen en met twee beoordelingscommissies te moeten werken.

Het vierde punt van kritiek, dat aansluit bij de opmerkingen van de SARC, draagt de titel 'Groot en sterk, maar wat met klein en fijn?'. OCE heeft de indruk dat de grote collectiebeherende instellingen goed zullen kunnen werken met de vijf functies en met de rollen. Het is echter onduidelijk waar de kleinere organisaties, bijvoorbeeld de LEOV's en de kleinere collectiebeherende organisaties, extra ondersteuning zullen kunnen vinden. Wat zullen de criteria zijn voor een erkenning als cultureelerfgoedinstelling? Wie zal daarover beslissen? In dat verband benadrukt Jan De Maeyer het belang van de uitvoeringsbesluiten en van een realistische timing.

Punt zes is de duurzame kwaliteitszorg. Daar heeft men sinds 2002 sterk op ingezet, op verschillende niveaus. Als dit ontwerp van decreet geen werk maakt van steunpunten, belangenbehartigers of expertisecentra, dan maakt hij zich zorgen over de duurzaamheid van de kwaliteitsverbetering die tot nu toe werd gerealiseerd. Op dat vlak pleit OCE dus voor continuïteit. Het opgebouwde netwerk, van het lokale tot het internationale niveau, mag niet verloren gaan.

Inzake de bedreigingen voor het erfgoed verwijst Jan De Maeyer naar het te ontwikkelen regionale beleid. Het kan niet de bedoeling zijn dat elke overheid in een eigen bestuursniveau wordt opgesloten. Een lokale erfgoedwerking heeft nood aan doorstroming, van onder naar boven en andersom. Dat heeft in de voorbije jaren gewerkt. Ook de kleinere gemeenten beschikken over interessante collecties en kennen interessante ontwikkelingen. OCE heeft dan ook vragen bij de rigide houding die een aantal organisaties in moeilijkheden kan brengen.

Jan De Maeyer heeft de indruk dat er minder nadruk ligt op het kwaliteitslabel dat nochtans bepaalde mogelijkheden biedt om te groeien naar ondersteuning. Negentig percent van de lokale publieke archiefinstellingen wordt gedragen door de gemeenten. De inbreng weegt niet altijd op tegen de opgelegde lasten. Zo komt de professionele werking van de kleine collectiebeheerders in gevaar. De parlementsleden moeten goed bewaken dat de middelen voor de convenantswerking en voor de regionale rollen gegarandeerd blijven en liefst zelfs versterkt worden. Ze moeten ook de samenhang tussen de verschillende ontwerpen van decreet bewaken.

Jan De Maeyer vraagt of de erfgoedbibliotheken eindelijk erkenning krijgen. Artikel 48 formuleert als voorwaarde voor erkenning dat erfgoed een kerntaak moet zijn. Zo wordt het gros van de erfgoedbibliotheken in Vlaanderen uitgesloten. Hij heeft de indruk dat men schrik heeft van een sterke en goed gefinancierde sector van erfgoedbibliotheken.

Ten elfde is er de vrees dat de dynamische ruimte een parkeerruimte zou worden. Er is sprake van waarderingstrajecten en testprojecten rond de

dienstverlenende rollen en tentoonstellingsprojecten. Een dynamische ruimte vergt echter ook een dynamisch budget.

De sector vraagt al jaren om een financiële inhaaloperatie om een goed erfgoedbeleid waar te maken. De verantwoordelijkheid ligt dus niet alleen bij de huidige minister. Bij de onderhandeling van het volgende regeerakkoord moeten de beloften in dit ontwerp van decreet financieel worden waargemaakt.

3. Hilde Plas

3.1. Positieve elementen

Hilde Plas sluit zich aan bij een groot aantal elementen van het SARC-advies. Positief vindt ze de intentie om erfgoedtaken te heroriënteren, met het oog op een duurzame sectorale en bestuurlijke verankering. Daarin spelen veel verschillende actoren een rol.

Er is een parallel met het Kunstendecreet voor de functies en de rollen en voor het horen van de steden en gemeenten in het kader van complementair beleid. Zo ontstaat er een vergelijkingsmogelijkheid tussen de verschillende decreten in de culturele sector. In de praktijk is het hanteren van functies en rollen echter ook in het Kunstendecreet geen onverdeeld succes.

Bij de herprofilering van het kader voor complementair beleid zijn alle onderdelen belangrijk in de brede landschapsontwikkeling, zowel de convenants en de musea als de culturele archiefwerking. De erfgoedbibliotheken noemt ze niet omdat die op dit ogenblik ook niet aan bod komen binnen de relatie met de lokale besturen. Het ontwerp van decreet daagt de sector en de besturen uit om een evenwicht te zoeken tussen een breed gedragen cultureelerfgoedbeleid en sectorale deelbelangen vanuit de zorg voor het beheer. Dit kan stedelijk, gemeentelijk of intergemeentelijk gebeuren. Ieder heeft daar zijn rol in.

De ambitie om het cultureelerfgoedlandschap verder te ontwikkelen via een fijnmazig netwerk is positief. Het werkveld betwijfelt echter of het ontwerp van decreet dit kan waarmaken. Ondanks het voorbije visietraject heeft Hilde Plas de indruk dat de vraag naar een reorganisatie op dit ogenblik nog niet gedragen wordt door een breed werkveld. De beeldvorming is dat het een instellingsgericht ontwerp van decreet is dat alleen de happy few dient. De negatieve beeldvorming wordt versterkt door het feit dat er zoveel cultuurwerven lopen die eigenlijk op elkaar zouden moeten inhaken, maar die onvoldoende ver staan. Dit geldt voor het lokale cultuurbeleid, voor het sociaal-culturele werk en de bovenbouw en voor het culturele erfgoed.

Andere positieve elementen zijn het behoud van de ondersteuning, het perspectief dat er wordt gegeven aan erfgoedconvenants in intergemeentelijk verband en aan de kunststeden, de toenadering tussen cultureel erfgoed en onroerend erfgoed via de afstemming van convenants en de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en de vermindering van de planlast.

3.2. Bezorgdheden

Op basis van haar contacten met lokale besturen en deelsectoren formuleert Hilde Plas een aantal bezorgdheden. De schaarse middelen worden in dit ontwerp van decreet vooral landelijk georiënteerd, als ankerpunt bij de dienstverlening aan de sector en misschien aan de burgers. VVSG vreest dat er achter de schermen al een vrij ondoorzichtige concurrentieslag aan de gang is. Het ontwerp van decreet overwaardeert de collectie als product en onderwaardeert de dynamische werking rond de collecties. Innovatie en verankering vloeien echter

vaker voort uit de dynamische werking dan uit de collectie als product. De toegangsvoorwaarden tot de projectmogelijkheden voor lokale besturen creëren in kleinstedelijk en landelijk gebied hogere drempels dan in centrumsteden die vaker beschikken over een erfgoedorganisatie met erfgoed als kerntaak. Het ontwerp van Cultureelerfgoeddecreet bevat te weinig stimuli voor de brede werking. Daarvoor wordt verwezen naar het ontwerp van decreet over het regionale cultuurbeleid. Het cultureelerfgoedbelang van de gemeentelijke bestuurlijke archieven wordt niet erkend door het ontwerp van decreet, of toch niet rechtstreeks. Via de samenwerkingsmogelijkheden wordt er wel een opening gemaakt naar de projectsubsidies. Men had minstens de rol van de archiefwerking moeten erkennen in het ontwerp van decreet als bron van erfgoedwerking.

Het ontwerp van decreet wil de samenwerking stimuleren, maar bevat te weinig stimuli voor een effectieve samenwerking die organisch kan groeien. Die samenwerking kan zowel intersectoraal zijn – bijvoorbeeld tussen een museum en een erfgoedconvenant – als transversaal – bijvoorbeeld tussen erfgoed en sociaal beleid – als regionaal – tussen verschillende gemeentelijke werkingen of tussen publieke en private actoren. Ze hoopt dat de uitvoeringsbesluiten wel zullen voorzien in stimuli. Er is nood aan een goede communicatie bij de interpretatie en de implementatie van het beleid. De administratie en het kabinet staan daarvoor open. Daarnaast is er echter ook nood aan trajectbegeleiding op de nieuwe sporen. Het is onduidelijk wie die rol zal opnemen. Dat zelfs FARO niet in het ontwerp van decreet staat, baart verschillende actoren zorgen. De erfgoedsector is niet de enige sector waarbij het steunpunt niet opgenomen is in het ontwerp van decreet. Dat is ook het geval voor het lokale cultuurbeleid. Het verdwijnen van het steunpunt heeft daar nu al belangrijke negatieve gevolgen op lokaal vlak. De VVSG vreest dus voor een zekere stilstand en vooral voor een verschraling in het netwerk.

3.3. Krachtlijnen in het ontwerp van decreet

Hilde Plas gaat iets dieper in op de krachtlijnen van het ontwerp van decreet. Het centrale begrip 'erfgoedgemeenschappen' kan helpen om aansluiting te vinden bij een internationaal beleidskader. Het is ook een werkzaam concept voor de lokale praktijk. Dit moet echter verder worden uitgewerkt in het uitvoeringsbesluit.

De strategische visienota is een goede start om samen dit werkveld in te vullen. De VVSG is vragende partij voor een sterk Vlaams beleidskader. De lokale besturen zijn blij dat ze daarvoor inspiratie zullen kunnen leveren. Dat is echter een verkrampte opdracht omdat men gedwongen is om te denken binnen reeds bestaande decretale lijnen. Ook de timing ligt moeilijk. In 2018 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Daarom is het niet evident om de beleidsintenties van de huidige lokale besturen te hanteren als basis voor een visienota. De beleidsintenties van de nieuwe besturen zullen pas in 2019 bekend zijn. De steden en gemeenten hopen dus dat de bekommernissen over de uitvoering van het ontwerp van decreet in de visienota worden opgenomen.

De steden en gemeenten zijn tevreden met het complementaire beleid. Ze hebben zelf gevraagd om afspraken in te schrijven in het ontwerp van decreet. Op lange termijn kan dit namelijk zorgen voor een duurzame verankering van die afspraken. De bestuurlijke afstemming is nu nog niet optimaal. De steden en gemeenten vrezen dat Vlaanderen de invulling van het complementaire beleid op dit ogenblik eng economisch bekijkt. Vlaanderen verwacht vooral een financiële inbreng van de lokale besturen. Samen met het werkveld pleit VVSG voor een benadering van het complementaire beleid als integraal beleid, ten dienste van het werkveld. Dit reikt verder dan de bestuurlijke complementariteit. Het gewicht van het complementaire beleid ligt anders bij erfgoed dan bij kunsten. Binnen het kunstenbeleid is Vlaanderen inderdaad de grootste financier en dan is het logisch

dat Vlaanderen daar ook het voortouw neemt. Binnen het erfgoedbeleid zijn de lokale besturen eigenlijk de hoofdaandeelhouders. Daar zouden zij zwaar moeten kunnen wegen op het beleid. Ze zijn daar misschien nog niet klaar voor, maar ze zijn wel vragende partij. In een partnerschap met andere actoren, met FARO en VVSG zouden de lokale besturen daarin zeker een bijdrage kunnen leveren aan het ontwikkelen van een instrumentarium dat solidaire afspraken kan ondersteunen.

De nieuwe begrippen 'functies' en 'rollen' hebben voorlopig nog geen integrerend effect. Ze zijn vooral verwarrend en leiden tot bijkomende concurrentie. VVSG begrijpt de zoektocht naar vergelijkbaarheid tussen decreten, maar die analogie moet niet te ver doorgetrokken worden. De kunsten en het culturele erfgoed hebben immers elk hun eigenheid.

Het kwaliteitslabel is belangrijk. Welke stimuli biedt dit ontwerp van decreet aan lokale en regionale instellingen om die hoge standaarden te handhaven en verder te ontwikkelen? In de praktijk is er ten gevolge van de subsidiestroom al een lichte verschuiving bezig van de museale werking naar toerisme. Vanuit financieel oogpunt kan dit een legitieme keuze zijn. De hardwerkende kleine instellingen zouden echter beter aan bod moeten komen binnen dit ontwerp van decreet.

Bij de uitbouw van de cultureelerfgoedinstellingen zullen er slimme stimuli nodig zijn om het integrale en integrerende effect te bewaken vanuit de landelijke rol. De VVSG vraagt dat men in het uitvoeringsbesluit zou aangeven hoe de landelijke instellingen hun expertise binnen het veld zullen implementeren.

Bij de werkingssubsidies voor het brede veld op basis van functies, vraagt Hilde Plas zich af wie er zich zal bekommeren over het voortbestaan van de regionale musea. Zullen de lokale besturen hiervoor zorgen als Vlaanderen dat niet meer doet? Anders zou er zeker verschraling zijn.

Ze herhaalt dat de ondersteuningsfunctie van de landelijke instelling voor het brede landschap opnieuw bekeken moet worden. Ze merkt opnieuw op dat de rol van FARO niet omschreven wordt in het ontwerp van decreet. Dit heeft te maken met het feit dat de werf van de bovenbouw niet klaar is. Het is echter zorgwekkend voor de ontwikkeling van het werkveld dat er geen garanties zijn voor die integrale ondersteuningsfuncties.

Wie bewaakt er het brede veld, met de werkingssubsidies voor de culturele erfgoedwerking en de landelijke en regionale dienstverlening? Welke bijsturingsmogelijkheid is er als de werkingssubsidies zich beperken tot de instellingen of tot diegenen die de weg naar de instelling weten te vinden?

VVSG is blij met de structurele erkenning van de cultureelerfgoedconvenants, maar pleit voor het respecteren van de verschillende ambities en de verschillende snelheden. De verwarring over de rollen en functies is erg groot. Het onderscheid tussen landelijke, regionale en lokale noden is onduidelijk. Er is ook onduidelijkheid over de samenwerkingsmodules die in de praktijk zullen worden gehonoreerd. Dit alles moet verder uitgewerkt worden in het uitvoeringsbesluit.

De eengemaakte indiendatum voor de werkingssubsidies is een pluspunt, net zoals de afstemming van de beleidsperiode van de cultureelerfgoedconvenant en de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst.

Wat betreft de dynamische ruimte vraagt VVSG om te focussen op een projectmatige ondersteuning ondanks alle beperkingen daarvan. VVSG vreest ook dat de overwaardering van het collectiebeleid bij een enge interpretatie kan leiden tot een uiteenvallen van het werkveld, en niet tot een integratie. De

sterken worden immers sterker en de zwakken zwakker. Ze herhaalt haar pleidooi voor de verbreding van de ondersteuning in het ontwerp van Cultureelerfgoeddecreet. Binnen het ontwerp van Regiodecreet zal er immers niet zoveel marge zijn om de tekorten van het ontwerp van Erfgoeddecreet bij te passen.

De tewerkstellingsubsidies zitten niet meer in het ontwerp van Cultureelerfgoeddecreet. Daar verliest men dus een soort oormerking naar tewerkstelling. Het zou een winst kunnen betekenen voor het integrale werken als men op andere plaatsen meer intersectoraal gaat werken. Dan moet het echter duidelijk zijn wie dat gaat bewaken.

Ze besluit dat het nieuwe ontwerp van decreet zeker uitdagingen biedt. De lokale besturen en de sector zullen zich daarvoor willen engageren. In tegenstelling tot de Vlaamse overheid, hebben de lokale besturen tot nu toe niet bespaard op het erfgoedbeleid. Hun financiële marges zijn echter beperkt. In de volgende gemeentelijke bestuursperiode zal de cultureelerfgoedsector moeten knokken voor het behoud van de huidige middelen. De bezorgdheden over dit ontwerp van decreet zijn groot. De fijnmazigheid van het netwerk dat de voorbije tien jaar gegroeid is, moet behouden blijven en verder ontwikkeld worden. Het complementaire beleid moet een brede invulling krijgen en de intersectorale, transversale en regionale erfgoedwerking moet terdege ondersteund worden.

II. Bespreking

1. Yamila Idrissi

Yamila Idrissi stelt vast dat de sprekers positieve en negatieve punten zien in dit ontwerp van decreet. Ondanks de sterk gewaardeerde inspraakmomenten, blijft er echter nog heel wat onduidelijkheid. Heeft de minister de sector niet gehoord of heeft hij beslist om niet te luisteren?

De cultureelerfgoedsector vroeg een subsidieverhoging, maar krijgt uiteindelijk een reorganisatie. Dit ontwerp van decreet zou in de zomer van 2017 van kracht worden. Ze stelt de vraag of dat niet te vroeg is. Er is immers nog geen duidelijkheid over belangrijke elementen zoals de budgettaire contouren, de depotwerking en het regionale beleid. Vragen de sprekers om dit ontwerp van decreet on hold te zetten tot er meer duidelijkheid is? Of vragen ze om ermee door te gaan en om parallel te zorgen voor meer duidelijkheid?

Yamila Idrissi heeft de indruk dat de sprekers de duurzaamheid een pluspunt vinden van het ontwerp van decreet. De tekst gaat nochtans niet in op de te verwachten digitale omwenteling. Is het ontwerp van decreet wel voldoende toekomstgericht?

Yamila Idrissi staat achter het bestaande Kunstendecreet. Men mag zich door dat decreet laten inspireren, maar het zou niet goed zijn om het zomaar over te nemen. Elk werkveld heeft immers een eigen historiek en een eigen kracht. Ze heeft de indruk dat de sprekers er ook zo over denken.

Ze begrijpt dat Jorijn Neyrinck betwijfelt of er in de sector voldoende competentie is om de aanwezige expertise ook uit te dragen. Hoe kan men die competentie vergroten? Is de bestaande inhoudelijke expertise voldoende? Er is namelijk een grote cultuurwijziging nodig.

Er is veel onduidelijkheid over de functies en de rollen, over de procedure en over de twee beleidsplannen. Ze vraagt wat de alternatieven zijn.

2. Caroline Bastiaens

Caroline Bastiaens begrijpt dat de onduidelijkheden al gedeeltelijk uitgeklaard zijn, maar niet helemaal. Ze hoopt dat de bespreking met de minister op 26 januari 2017 zal bijdragen tot een verdere verduidelijking. Ze heeft de indruk dat de sprekers akkoord kunnen gaan met de keuze voor een reorganisatie van de sector, met een integratie van het materiële en immateriële erfgoed. Wat zijn randvoorwaarden om dat plan te doen slagen?

De sprekers hebben een aantal concrete elementen aangegeven die ontbreken in het ontwerp van decreet, bijvoorbeeld de belangenbehartiger en het steunpunt, het repliek- en verhaalrecht en de rol van het lokale en het regionale niveau. Is dat haalbaar binnen de huidige timing? Hoe wil men een verschraling van de sector voorkomen? Hoe wil men omgaan met de uitdaging van de complementariteit?

3. Bart Caron

Bart Caron merkt op dat het voorliggende ontwerp van decreet een kaderdecreet en dus een heel open decreet is. Dergelijke decreten laten veel toepassingsruimte aan de uitvoeringsbesluiten en aan allerhande actoren die niet altijd te vatten zijn in decretale procedures. Vindt de SARC dat risico het nemen waard?

Bart Caron vraagt of OCE, de SARC en VVSG achter het concept van de grote erfgoedinstellingen staan. Gaat dat over vijf of vijfentwintig? Behalve bij samenwerking worden de regionale en lokale musea uitgesloten van projecten en andere vormen van ondersteuning. Hij vindt dat ze minstens toegang zouden moeten hebben tot het projectengeld. Wat vinden de VVSG en OCE daarvan?

Het ontwerp van decreet zegt dat de erfgoedconvenants de actoren uit het erfgoedveld moeten ondersteunen. Het lijkt erop dat ze geen eigen participatiebevorderende activiteiten meer moeten ondernemen. In het verleden was dat een van de wezenlijke kenmerken van de erfgoedconvenant. De dienstverlenende rollen zijn in dit ontwerp van decreet toegewezen aan de collectiebeherende instellingen. Hebben de landelijke musea daarover, in onderling overleg, voorstellen geformuleerd aan de overheid?

Hoe hard is de vraag van OCE en SARC naar een repliek- of bezwaarrecht in de procedure?

Wil OCE echt dat de belangenbehartiger opgenomen wordt in het ontwerp van decreet? Is een symbolische erkenning voldoende of moet daar ook een financiering aan verbonden zijn?

Er is geen geld voor culturele infrastructuur in de erfgoedsector, tenzij men daarmee veel buitenlandse toeristen naar Vlaanderen kan lokken. Hebben OCE en VVSG daar geen moeite mee?

Het is duidelijk dat de overheid samenwerkingsverbanden en fusies wil in de sector van de expertisecentra, de LEOV's en de volkskunde. Hoe staan de betrokken organisaties tegenover dat principe? Worden ze daarin goed begeleid door de overheid?

Hij betreurt ten zeerste dat de erfgoedsector bij elke subsidiestijging in andere sectoren buiten de prijzen valt. Hij hoopt dat het deze keer niet zo zal zijn. Hij hoopt ook dat de stijging van de middelen in de volgende regeerperiode niet alleen zal gaan naar bijkomende dienstverlenende rollen en naar de grote erfgoedinstellingen, maar ook naar het brede veld en naar andere organisaties

zoals de erfgoedbibliotheken en de regionale musea, die het al meer dan tien jaar met hetzelfde budget moeten doen.

4. Cathy Coudyser

Cathy Coudyser begrijpt dat er nog onduidelijkheden zijn. Ze hoort dat er een sterk participatief traject is geweest. In hoeverre is de strakke timing haalbaar? De sector heeft altijd benadrukt dat er een financiële inhaalbeweging nodig is. Als deze globale oefening afgerond is, dan is het logisch dat de sector daarvoor beloond wordt.

De nadruk ligt op de collectiebeherende instellingen. Daar is nog heel wat werk aan de winkel voor de basisfuncties. Men moet echter ook werk maken van de reorganisatie rond de dienstverlenende rollen. Op het landelijke niveau kunnen de collectiebeherende instellingen daarin een trekkersrol spelen. Voor de bestaande expertisecentra moet men op zoek gaan naar fusie- en samenwerkingsmogelijkheden. Dat is wellicht het meest heikele punt in het ontwerp van decreet. Hoe zou de sector dat aanpakken? Wat verwacht men op dat vlak van de minister? Dat traject loopt samen met de uitwerking van het ontwerp van Regiodecreet. In hoeverre is de sector op de hoogte van die evolutie

III. Antwoorden

1. Jorijn Neyrinck

Jorijn Neyrinck denkt dat het een combinatie geweest is van luisteren naar de sector en eigen duidelijke politieke beleidskeuzes maken. Heel wat elementen van het voorbereidende traject zijn opgenomen in de tekst. De sector werkt heel constructief mee, maar tegelijkertijd is er een zekere vermoeidheid omdat er telkens nieuwe decreten volgen met de bijhorende plan- en transitieprocessen die veel inspanning vergen, terwijl de verhoopde financiële inhaaloperatie die daarbij steeds in het vooruitzicht wordt gesteld maar niet gerealiseerd raakt.

Dit ontwerp van decreet maakt duidelijke keuzes, en dat is positief. Sommige van die beleidslijnen kunnen echter zware gevolgen hebben voor de fijnmazigheid van het netwerkmodel dat de voorbije tien jaar ontstaan is als dit ontwerp van decreet niet gepaard zal gaan met een financiële inhaaloperatie. De sector toont zich bereid tot een reorganisatie omdat dit noodzakelijk is om de budgetverhoging te verantwoorden en te realiseren.

Het ontwerp van decreet bevat onmiskenbaar een aantal elementen dat bij de sector voor drempelvrees zorgt. Hopelijk komt er de komende weken wat meer klaarheid. Zoniet zal de timing echt een probleem worden. Voor de komende beleidsperiode kan men haast niet rekenen op sterke beleidsplannen, gezien de schaarse voorbereidingstijd en de vele nog uit te klaren aspecten in de beleidscontext die ingrijpen op de erfgoedwerkingen. Eigenlijk zou men een collectieve landschapsoefening moeten maken, maar dat lijkt momenteel niet haalbaar. Het huidige model van erfgoedexpertise, dienstverlening en ondersteuning in de ruime erfgoedsector en naar bredere maatschappelijke netwerken, functioneert sterk via een aantal actoren in de sector dat inzet op het leggen van verbindingen, op makelaardij: erfgoedcellen voor het lokale en het regionale niveau en daarnaast op landelijke schaal de LEOV's en de samenwerkingsverbanden die vooral gefocust waren op verknopen, doorsturen en faciliteren. Het nieuwe model wil deze rollen laten indalen en verankeren vanuit instellingen. De sector erkent die inzet van het beleid en werkt daar eigenlijk ook zeer constructief aan mee. Het wordt vooral belangrijk gevonden om daarmee op een

constructieve manier te landen en de opgebouwde netwerken en expertise goed verder te zien functioneren en ontwikkelen.

Een kaderdecreet laat heel wat speelruimte voor de uitvoeringsbesluiten en voor de commissies. De vraag werd gesteld of het risico het nemen waard is. De sector heeft eigenlijk drempelvrees. Er is een strakke timing. Op dit ogenblik geeft iedereen de reorganisatie nog een kans omdat ze ook de verhoopte financiële inhaaloperatie kan brengen. Als de onduidelijkheden verder uitgeklaard raken, kan er over enkele weken misschien ja of nee geantwoord worden op deze vraag.

De SARC is niet erg enthousiast over de nadruk op de grote instellingen. Die visie wordt onderschreven door de brede sector. De schrik voor tweedracht en verschillende snelheden is sterk aanwezig. Er is tegelijkertijd wel een vraag om in te zetten op instellingen. Het zal vooral belangrijk zijn om meer duidelijkheid te scheppen over het traject dat leidt naar een erkenning als grote instelling en over hun rol en hun functioneren in het erfgoedveld.

Het uitwerken van een repliek- en verhaalrecht is belangrijk voor de sector. De specifieke modaliteiten ervan zijn bespreekbaar. Het is wel belangrijk dat er een vorm van dialoog mogelijk wordt in de loop van de procedure. Op dit ogenblik is dat niet voor alle deelsectoren en niet op dezelfde manier georganiseerd.

2. Jan De Maeyer

Jan De Maeyer stelt duidelijk dat OCE niet vraagt om het ontwerp van decreet on hold te zetten. Dit zou namelijk tot grote frustratie leiden. Het ontwerp van decreet moet wel duidelijke perspectieven bieden. Men mag de sector niet uit elkaar spelen. Op een bepaald ogenblik zal men de zaken wel moeten verknopen. Op termijn zal het basisdecreet daardoor misschien nog eens bijgestuurd moeten worden.

De timing is heel krap. Als men voor enkele maanden uitstel zou zorgen, dan zou er wellicht al wat meer duidelijkheid zijn over de uitvoeringsbesluiten. Dan is het wellicht haalbaar. Veel hangt dus af van de uitvoeringsbesluiten.

In veel sectoren is er geen verhaalrecht tegenover de beoordelingscommissies, maar kan men wel uitleg vragen. Dit is belangrijk. De sector vreest dat de leden van de beoordelingscommissies onvoldoende rekening zullen houden met de strakke timing en dat ze daardoor tot verkeerde conclusies zullen komen. Daarom vinden ze het belangrijk om de rapporten te kunnen bekijken en om een repliek te kunnen formuleren. Het is dus niet de bedoeling dat beslissingen opgeschort worden of dat men zich tot de Raad van State kan wenden.

Cultureelerfgoedinstellingen moeten voldoen aan duidelijke criteria. Duurzaamheid en continuïteit zijn voor hem belangrijke criteria. Deze instellingen moeten gespreid zijn over de verschillende subsectoren en ze moeten een meerwaarde zijn voor de hele sector. Anders is het misschien beter dat er geen zijn. De vraag hoeveel cultureelerfgoedinstellingen er moeten zijn, is voor hem dus niet relevant.

Uiteraard moet de belangenvertegenwoordiger in zijn rol erkend worden in het ontwerp van decreet. Anders moet hij zich opdringen. Persoonlijk denkt hij echter dat daar niet onmiddellijk middelen moeten tegenover staan.

De belastingbetaler heeft het recht om te kijken naar de maatschappelijke impact van een gesubsidieerde sector, maar daarvoor zijn er andere criteria dan de

bezoekersaantallen. Dit is een verfijnde en gediversifieerde sector. Een archiefinstelling is niet hetzelfde als een museum.

De cultureelerfgoedsector is best in staat om zichzelf te reorganiseren, maar dat vergt wel tijd en een duidelijk kader. Hij is voorstander van een voorzichtige en overdachte aanpak. Het is niet de bedoeling dat bepaalde functies en rollen verloren gaan. Er moeten duidelijke garanties zijn dat de provinciale taken overgenomen zullen worden door Vlaanderen.

Dit ontwerp van decreet kan alleen maar gerealiseerd worden als er middelen tegenover staan, eventueel op een getrapte manier en in functie van de andere deeldecreten die in voorbereiding zijn.

3. Hilde Plas

Hilde Plas denkt dat de minister en het kabinet zeker geluisterd hebben naar de bezorgdheden van de sector, maar dat er een discrepantie ontstaan is tussen de conceptnota en het ontwerp van decreet. Dit is vooral een kwestie van management. De eerste tekening van de dynamische ruimte was niet echt herkenbaar voor de sector. Het heeft inderdaad geen zin om dit veranderingsproces nu stil te leggen. Ze heeft gehoord dat er bereidheid is om de onduidelikheden uit te klaren.

Persoonlijk heeft ze de indruk dat de duurzaamheid nu vooral te maken heeft met het verankeren van het collectiegerichte. Ze vangt ook reacties op dat het ontwerp van decreet te weinig toekomstgericht denkt. Er is te weinig aandacht voor transversaal en intersectoraal werken.

Het Kunstendecreet kan inspirerend werken, maar men mag het niet klakkeloos overnemen voor een ander beleidsdomein.

Het tijdspad ligt echt moeilijk, dat moet misschien toch bijgestuurd worden. Het is belangrijk om in onderling overleg naar een concretisering te zoeken.

Niemand is echt enthousiast over het concept van de cultureelerfgoedinstelling zoals het omschreven is in de memorie van toelichting.

Ze heeft de indruk dat er een financiële inhaaloperatie zal zijn voor een deel van de sector, namelijk voor collectiewerving en -ontwikkeling in grote museale instellingen. In de andere deelsectoren is er echter ook een tekort aan middelen. Ze vraagt zich af hoe de minister zijn keuze legitimeert. Anders kan ze niet begrijpen welke meerwaarde de rest van de sector daar eventueel bij kan hebben. Zo kan er wantrouwen en concurrentie ontstaan. Lokale en regionale musea zouden toegang moeten hebben tot stimuli. Het is duidelijk dat het geld voor infrastructuur, voor grote campagnes en grote tentoonstellingen momenteel meer vanuit Toerisme komt dan vanuit Cultuur. Men zou er kunnen vanuit gaan dat het niet uitmaakt waar het geld voor het erfgoed vandaan komt. Zo dreigt men echter de geloofwaardigheid van de sector te ondermijnen. Ze vindt dat men voor elk dossier afzonderlijk de plus- en de minpunten moet afwegen. Ze heeft wel de indruk dat de bijdrage van Toerisme in de regeringscommunicatie te veel benadrukt wordt.

VVSG wil dringend meer informatie over de verknoping van de verschillende decreten en over de beschikbare middelen. Er wordt geregeld verwezen naar het ontwerp van Regiodecreet. Van de 63 miljoen euro budget zal er echter slechts 14 miljoen beschikbaar zijn, meer bepaald voor de continuering van de provinciale initiatieven. Het is dus onduidelijk hoe men dat kan gebruiken voor het lenigen van de nood aan projectondersteuning binnen andere decreten.

Misschien hebben het kabinet en de administratie daar zelf nog niet voldoende duidelijkheid over. Hoe dan ook is het tijd dat men daarover communiceert.

Jan De Maeyer benadrukt dat OCE vraagt naar een verhoging van de middelen voor het brede veld. De bestaande functies en inhouden moeten behouden blijven en versterkt worden. OCE sluit zich aan bij de vraag naar de verknoping. Het ontwerp van decreet moet niet on hold worden gezet, maar men moet wel een overzicht krijgen op het geheel. De parlementsleden zouden daarvoor moeten zorgen.

Bart Caron merkt op dat sommige van zijn vragen niet beantwoord werden. Is er bij de musea intern overleg geweest over de rollen? Moet de toekomstige rol van de erfgoedcellen vooral dienstverlenend zijn? Klopt het dat de participatieve onderbouw en de integrale benadering wat achterwege blijven?

Sergio Servellon is vertegenwoordiger van ICOM Vlaanderen, een van de stichtende koepels van de belangenbehartiging in OCE. ICOM behartigt vooral de belangen van de kleine en middelgrote musea. Samen met de landelijke musea participeert ICOM ook in het museumoverleg. Er is wel degelijk overleg geweest tussen de musea. Het was immers duidelijk dat er onvoldoende draagvlak was. Daardoor is het landelijke overleg eigenlijk het museumoverleg geworden.

Voor de rollen en de functies worden er verschillende strategieën gehanteerd. Daarover worden wel degelijk gesprekken gevoerd. Het is echter een langzaam proces. Alle betrokken organisaties maken deel uit van OCE dat wil wegen op de uitvoeringsbesluiten, waarin de echte taakverdeling zou omschreven worden. Het risico bestaat inderdaad dat de regionale en lokale initiatieven uitgesloten worden. ICOM heeft zich echter constructief opgesteld tegenover deze ontwikkelingen. Door de afschaffing van de provinciale bevoegdheden binnen de zesde staatshervorming is een reorganisatie noodzakelijk geworden. Daarbij moet men echter een erfgoedlogica hanteren. ICOM Vlaanderen vindt dat de sector een eigen logica dient op te bouwen, in samenwerking met de grote musea. Met dat doel werden er al verschillende besprekingsronden georganiseerd. ICOM Vlaanderen heeft alle kleine en middelgrote musea samengebracht rond het thema van de decretaal ingeschreven expertisedeling van de landelijke musea. Ook binnen het museumoverleg heeft ICOM een constructieve samenwerking op gang gebracht. Het museumoverleg heeft op 18 november 2016 gesprekken gevoerd met Toerisme Vlaanderen om te zoeken naar meer structurele win-winsituaties.

Sigrid Bosmans spreekt namens het Overleg erfgoedcellen en de coördinatie lokaal erfgoedbeleid. Ze denkt dat er opnieuw gezocht moet worden naar de plaats voor de convenants in het ontwerp van decreet. Ze hoopt dat de dienstverlenende rol heel breed kan beschouwd worden. Convenants vertrekken uiteraard van de noden van het gebied waarvoor ze werken, maar zijn ook een belangrijke speler in het fijnmazige netwerk. Ze kunnen de Vlaamse of zelfs internationale expertise tot op het lokale niveau brengen. De erfgoedcellen vervullen dus ook een belangrijke makelaarsrol. Ook het experimentele, het participatieve en het publieksgerichte aspect zitten daarin.

Mariet Calsius vertegenwoordigt de LEOV's. Ze meent dat er een sterk overleg is binnen de sector. De leden sturen nuttige informatie door naar elkaar. De erfgoedorganisaties hebben al een eerste ronde achter de rug met de administratie, vooral in het kader van de verlenging van de beheersovereenkomst. Daarbij kregen ze een verwarrende boodschap mee. Vóór de zomer werden ze aangestuurd tot meer samenwerking. Na de zomer moesten ze echter vaststellen dat er werd aangestuurd op een clustering tot een collectiebeherende instelling. Sommige organisaties zijn op vrijwillige basis de mogelijkheden van een fusie

aan het onderzoeken. Bij een fusie tot een collectiebeherende organisatie vraagt men zich echter af of het gaat om een besparingsoefening. De expertisecentra hebben namelijk geen collecties. Hun budgetten worden voornamelijk gebruikt voor de lonen van de personeelsleden. Daar zit de expertise. De expertisecentra vragen dat de resultaten van de vragenlijst over de rollen zouden worden teruggekoppeld vooraleer ze worden opgenomen in de visienota van het kabinet. De expertisecentra hebben een zicht op elkaars vragen, maar niet op de vragen van de rest van de erfgoedsector. Die informatie is belangrijk voor de beleidsplanning. FARO is bereid om het fusietraject inhoudelijk mee te begeleiden. Ze is vooral bezorgd omdat een groot deel van de achterban aan cultureelerfgoedgemeenschappen en van het culturele erfgoed waarvoor ze zorg willen dragen niet opgenomen zijn in dit ontwerp van decreet. Ze verwijst hierbij naar een aantal collectiebeherende instellingen – bijvoorbeeld de erfgoedbibliotheken of Resonant voor de muzieksector – die niet ondersteund worden voor het herbergen van collecties. Binnen dit ontwerp van decreet zullen deze organisaties het heel moeilijk hebben om werkingsmiddelen te krijgen.

Leen Van Walleghem formuleert nog een bezorgdheid vanuit de LEOV's. Er wordt een enorme reorganisatie gevraagd. Sommige organisaties moeten indalen, andere moeten fusioneren. Tegelijk met de reorganisatie moeten ze ook een heel beleidsplanningsproces doorlopen. Die timing is problematisch.

Bart Caron dankt alle sprekers voor hun interessante toelichtingen.

Bart CARON,
voorzitter

Cathy COUDYSER,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

FARO	Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
ICOM	International Council of Museums (van de UNESCO)
LEOV's	Landelijke expertisecentra cultureel erfgoed en Organisaties Volkscultuur
OCE	Overleg Cultureel Erfgoed
SARC	Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie (van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest)
VVBAD	Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk